

BOGANMELDELSE

Sven Røgind: SAMFUNDETS ØKONOMISKE FORHOLD. En Fremstilling af Nationaløkonomiens Grundsynspunkter. Ejnar Munksgaard. København 1943.

Lektoren i Nationaløkonomi ved Den polytekniske Lærestalt *Sven Røgind* har fornylig udgivet de Forelæsninger, han holder for de unge Polyteknikere, og dermed givet et Bidrag til den i Forvejen ret betydelige danske populærvidenskabelige nationaløkonomiske Litteratur. Bogen adskiller sig baade paa godt og ondt ret betydeligt fra sine Forgængere inden for denne Kategori.

Bogen er ualmindelig velskreven og letlæselig. Anmelderen erindrer ikke i lang Tid at have læst nogen nationaløkonomisk Forfatter, der i den Grad er i Stand til ved nogle Eksempler og lidt tilfældig Snak at fange sine Læseseres Interesse, saaledes at de ligefrem *maa* fordybe sig i de følgende Sider. Som Eksempel kan nævnes de allerførste Sider, hvor Forfatteren som en Introduktion til Diskussionen om »Land og By« fører én ud til Forstæderne i Storbyen, viser én Byens Industribedrifter, Oplagspladser, Godsbanegaarde, Vognmandsforretninger, de nye Boligkvarterer, der rejses paa Bøndergaardene, Gartncriers og Landsteders Grunde, ja, giver én endog Muligheden for at glæde sig over morsomme og maleriske Gadebilleder. Anretningen er saaledes tiltalende; og det har jo sin Betydning i en Bog, der er skrevet for et ungdommeligt og maaske ikke altid netop i dette Fag lige interesseret Publikum.

I sit Forord skriver *Sven Røgind*, at han har tilrettelagt Stoffet bl. a. under Hensyn til, hvad de vordende Civilingeniører *maa* antages i første Række at have Glæde af at faa at vide. Netop naar dette er Tilfældet, savner man en nøjere Omtale af den moderne Produktionsteori; ogsaa Omkostningslæren synes meget stedmoderligt behandlet; den *maa* dog ellers nok kunne antages at være af Betydning for vordende Ingeniører. Man undres ogsaa over, at Beskæftigelsesproblemet saa at sige ikke er behandlet.

Blandt de værdifulde Nydannelser, man finder i denne Bog, *maa* nævnes, at Sondringen mellem Nationaløkonomi og Samfundsbeskrivelse (Danmarks Statistik) er ladet ude af Betragtning. De teoretiske Ræsonnementer er stedse knyttet til en Beskrivelse af de rent faktiske Forhold, der hyppigt illustreres ved smaa Tabeller. Denne Fremstillingsmaade er i Anmelderens Øjne et stort Fremskridt. Den i Nationaløkonomien mindre kyndige Læser faar derigennem Forstaaelsen af, at dette Fag ikke svæver frit i Luften, men er bygget paa Erfaringer fra Virkeligheden. Ogsaa den traditionelle

BOGANMELDELSE

Sven Røgind: SAMFUNDETS ØKONOMISKE FORHOLD. En Fremstilling af Nationaløkonomiens Grundsynspunkter. Ejnar Munksgaard. København 1943.

Lektoren i Nationaløkonomi ved Den polytekniske Lærestalt *Sven Røgind* har fornylig udgivet de Forelæsninger, han holder for de unge Polyteknikere, og dermed givet et Bidrag til den i Forvejen ret betydelige danske populærvidenskabelige nationaløkonomiske Litteratur. Bogen adskiller sig baade paa godt og ondt ret betydeligt fra sine Forgængere inden for denne Kategori.

Bogen er ualmindelig velskreven og letlæselig. Anmelderen erindrer ikke i lang Tid at have læst nogen nationaløkonomisk Forfatter, der i den Grad er i Stand til ved nogle Eksempler og lidt tilfældig Snak at fange sine Læseseres Interesse, saaledes at de ligefrem *maa* fordybe sig i de følgende Sider. Som Eksempel kan nævnes de allerførste Sider, hvor Forfatteren som en Introduktion til Diskussionen om »Land og By« fører én ud til Forstæderne i Storbyen, viser én Byens Industribedrifter, Oplagspladser, Godsbanegaarde, Vognmandsforretninger, de nye Boligkvarterer, der rejses paa Bøndergaardene, Gartncriers og Landsteders Grunde, ja, giver én endog Muligheden for at glæde sig over morsomme og maleriske Gadebilleder. Anretningen er saaledes tiltalende; og det har jo sin Betydning i en Bog, der er skrevet for et ungdommeligt og maaske ikke altid netop i dette Fag lige interesseret Publikum.

I sit Forord skriver *Sven Røgind*, at han har tilrettelagt Stoffet bl. a. under Hensyn til, hvad de vordende Civilingeniører *maa* antages i første Række at have Glæde af at faa at vide. Netop naar dette er Tilfældet, savner man en nøjere Omtale af den moderne Produktionsteori; ogsaa Omkostningslæren synes meget stedmoderligt behandlet; den *maa* dog ellers nok kunne antages at være af Betydning for vordende Ingeniører. Man undres ogsaa over, at Beskæftigelsesproblemet saa at sige ikke er behandlet.

Blandt de værdifulde Nydannelser, man finder i denne Bog, *maa* nævnes, at Sondringen mellem Nationaløkonomi og Samfundsbeskrivelse (Danmarks Statistik) er ladet ude af Betragtning. De teoretiske Ræsonnementer er stedse knyttet til en Beskrivelse af de rent faktiske Forhold, der hyppigt illustreres ved smaa Tabeller. Denne Fremstillingsmaade er i Anmelderens Øjne et stort Fremskridt. Den i Nationaløkonomien mindre kyndige Læser faar derigennem Forstaaelsen af, at dette Fag ikke svæver frit i Luften, men er bygget paa Erfaringer fra Virkeligheden. Ogsaa den traditionelle

Skranke mellem Økonomiens Teori og Politik er sat til Side, hvad ogsaa har været til Fordel for Fremstillingen, iøvrigt ikke mindst af Teorien i det Omfang, der overhovedet er Teori i denne Bog.

Et Problem, der maa opstaa for en populærvidenskabelig Forfatter, er Spørgsmaalet, om man skal nøjes med at nævne det, alle er enige om, om man skal gaa videre og fremstille det, man selv mener er rigtigt, om man skal stille de forskellige Teorier op mod hverandre uden at tage Stilling til dem, eller om man skal stille de forskellige Teorier op og slutte med at meddele, hvilke der er de rigtige, d. v. s. hvilke Forfatteren mener er de rigtige. I Praksis kan man næppe gennemføre noget af de fire Principper konsekvent. Sven Røgind følger nærmest System Nr. 3: at fremstille de forskellige Teorier (Argumenter), men undlade at tage Stilling til dem. Man ser det maaske tydeligst i Afsnittet om Frihandel og Told, hvor der næsten udspilles et helt Drama for Læserens Øjne, idet Argument og Modargument spilles ud mod hinanden, medens det overlades til Læseren at drage Moralen. Der kan være noget tiltalende ved denne Metode, men, for at Fremstillingsmaaden ikke skal føre paa Vildspor, maa de anførte Teorier eller Argumenter være af en vis Kvalitet. I den Henseende synes Anmelderen nok, at man kunde have ønsket lidt mere kritisk Sans hos Forfatteren.

Det er karakteristisk for Bogen, at den indeholder meget lidt Nationaløkonomi i egentlig Forstand, og at det, der er der, er meget gammeldags. De sidste 20—30 Aars Udvikling har kun afsat meget svage Spor i Tankegangen. Ganske særligt kommer det frem i de pengeteoretiske Afsnit, hvor Forfatteren ikke er kommet ud over Kvantitetsteorien i dens mere gammeldags Udformning. Særligt maa nævnes, at Kapitlet om Kapitalrenten er ganske upaavirket af den store pengeteoretiske Diskussion, der siden 1936 har præget de førende nationaløkonomiske Tidsskrifter. Dette er saa meget ejendommeliggere som Forfatterens Fremstillingsmaade er den at sætte Argumenter og Teorier op uden at tage Stilling til dem. Læseren maa da faa Indtryk af, at den anførte Renteteori, der er den traditionelle, hvorefter Renten bestemmes ved et Udbud af Opsparing og en Efterspørgsel efter Kapital, er den eneste kendte, eller i det mindste den eneste, der i Nutiden kan være paa Tale. Og dette turde dog ikke være Tilfældet.

Desværre er dette Tilfælde typisk. Nyere videnskabelige Værker har ikke sat Præg paa Bogen. Man finder saaledes kun meget svage og kun yderst indirekte Spor af Paavirkning af nordiske Forfattere som *Ragnar Frisch*, *Myrdal*, *Lindahl*, *Ohlin* eller *Zeuthen*. Ganske det samme er Tilfældet med de store Forfattere uden for de nordiske Lande. Medens Statistik og Lovgivning er ført à jour, er de nationaløkonomiske Ræsonnementer gennemgaaende dem, der var god Teori for 20 eller 25 Aar siden.

Dette er særligt uheldigt i et Fag som Nationaløkonomi, hvor Teoriernes Skiften ikke alene beror paa, at Forskningen gaar frem, men ogsaa paa, at Forskningsobjektet bliver et andet, fordi den økonomiske Struktur stadigt ændrer sig. Man ser det tydeligt i Sven Røginds Bog, hvor de udarbejdede Dele er dem, der var aktuelle for forrige Generation: Told eller Frihandel, Prisniveauets Bestemmelse etc.; men Nutiden har andre Problemer: Beskæftigelsesproblemet, som Sven Røgind saa at sige ikke behandler, Clearing o. s. v. Den store Fare ved en forældet Lærebog i Nationaløkonomi er maaske ikke saa meget, at den giver sine Læsere nogle i Nutidens Øjne lidt

primitive Teorier, men at den slet ikke diskuterer de Problemer, der er oppe i Tiden. Mon man ikke i denne manglende à jour-Føring skal se Forklaringen paa den omtalte utilstrækkelige Gennemgang af Produktionsteorien, Omkostningslæren og Beskæftigelsesteorien?

I Sammenligning med denne Anke mod Bogen er det kun Bagateller, naar man maa anføre, at der ikke overalt er læst lige godt Korrektur paa Manuskriptet. Sætninger som de følgende vil Forfatteren sikkert ikke selv gaa ind for: Et Kartel defineres som »en Overenskomst mellem selvstændige Foretagender i samme Fag om at følge visse nærmere fastlagte Retningslinier for derved at forebygge usund Konkurrence« (S. 84). Hvad er usundt? Er det ikke et Kartel, hvis de begrænser sund Konkurrence? »I ældre Tid sparede der dog ogsaa, skønt der ikke stod anden Udvej aaben end den at anbringe Pengene »paa Kistebunden« eller »i Strømpeskafterne« (S. 247). Hvad med Ejendomme, Besætninger o. lign.? Om Fordelingen mellem Produktionsfaktorerne siges det: »Hvor meget der bliver til hver af de samvirkende Parter, vil under fri Konkurrence, — — —, bestemmes af Styrkeforholdet imellem dem« (S. 213).

Efter Bogens Henvisninger at dømme har Sven Røgind af nyere Bøger bygget sin Fremstilling paa udpræget populærvidenskabelige saasom *Sindings* Lærebøger, *Winding Pedersens* Almindelig Erhvervslære I og, hvad vel næppe mere kan betegnes som en nyere Bog, *Silverstolpes* Nationaløkonomi for alle. Og vel er disse Bøger al Ære værd; det er dog ikke dér, man først og fremmest skal søge de nye Landvindinger. Populærvidenskab maa altid komme efter den egentlige Videnskab, men helt galt bliver det, naar den populærvidenskabelige Forfatter selv baserer sin Fremstilling paa populærvidenskabelige Forfattere.

Bogen efterlader en underlig blandet Stemning hos Læseren. Den er godt skrevet, virker forfriskende ved sine godt valgte Eksempler og har en pædagogisk yderst vellykket sammensætning af Statistik, Lovgivning og Nationaløkonomi. Men medens Statistikken og de andre Oplysninger er ført à jour, er Nationaløkonomien et kvart Sekel gammel, ikke i enkelte Detailler hist og her, men praktisk taget konsekvent.

Kjeld Philip.